

EUROOPAN KOMISSIO
OIKEUS- JA KULUTTAJA-ASIOIDEN PÄÄOSASTO

Linja A – Siviili- ja kauppaoikeus
Yksikkö A.1 – Siviilioikeus

Bryssel
JUST.A.1/LL/NA (2022)

Arvoisa vastaanottaja

Käsittelyn lopettamista edeltävä kirje – usean tahon esittämä kantelu, jonka mukaan Saksa on rikkonut tuomioiden täytäntöönpanoa koskevia EU:n sääntöjä – CHAP(2020)1541

Euroopan komissio sai vuonna 2020 suuren määrän kanteluja Saksan liittovaltion korkeimman oikeuden tekemästä päätöksestä, jossa kieltäydytään panemasta täytäntöön Krakovan muutoksenhakutuomioistuimen antamaa tuomiota. Kyseisen tuomion mukaan saksalainen televisioasema rikkoi Auschwitzin keskitys- ja tuhoamisleirillä olleen vangin henkilökohtaisia oikeuksia käyttämällä verkkosivustollaan ilmaisua ”puolalaiset tuhoamisleirit”. Kantelujen mukaan Saksa on rikkonut asiassa tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla 22 päivänä joulukuuta 2000 annettua neuvoston asetusta (EY) N:o 44/2001 (Bryssel I -asetus), joka on korvattu tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla 12 päivänä joulukuuta 2012 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EU) N:o 1215/2012 (Bryssel I a -asetus).

Asia koskee vuonna 2019 kuolleen Karol Tenderan henkilöoikeuksien loukkaamista. Tendera oli Auschwitzin leirin entinen vanki ja toimi aktiivisesti järjestöissä, jotka ylläpitävät historiallista totuutta natsien miehityssä Puolassa tekemistä rikoksista ja vaalivat niiden muistoa. Saksalainen televisioasema ZDF (Zweites Deutsches Fernsehen) käytti verkkosivustollaan 15. heinäkuuta 2013 televisio-ohjelmaa koskevassa ilmoituksessa Puolan miehityllä alueella sijainneista natsien keskitys- ja tuhoamisleireistä nimitystä ”puolalaiset tuhoamisleirit”. Puolan Saksan-suurlähetystön puuttua asiaan ZDF korjasi tämän historiallisesti virheellisen huomautuksen samana päivänä. Karol Tendera nosti kuitenkin ZDF:ää vastaan kanteen puolalaisessa tuomioistuimessa, koska huomautus oli loukannut hänen kansallista identiteettiä ja kansallista ihmisarvoa koskevia henkilöoikeuksiaan. Tämän jälkeen ZDF pahoitteli huomautusta verkkosivustollaan julkaistussa viestissä luonnehtien sitä virheeksi ja pyysi anteeksi kaikilta, joita se oli loukannut. ZDF myös esitti Tenderalle henkilökohtaisen anteeksipyynnön. Tenderan kanne hylättiin ensimmäisessä oikeusasteessa. Hänen valituksensa sen sijaan hyväksyttiin Krakovan muutoksenhakutuomioistuimessa osittain. Kyseinen tuomioistuin määräsi lainvoimaiseksi tullessa tuomiossa ZDF:n esittämään Tenderalle anteeksipyynnön julkaisemalla pääverkkosivustollaan kuukauden ajan

tietyksisältöisen ilmoituksen¹. Kyseinen tuomio oli Saksassa täytäntöönpanomenettelyn kohteena. Menettely päättyi Karlsruheissa toimivan Saksan liittovaltion tuomioistuimen (*Bundesgerichtshof*, jäljempänä 'BGH') antamaan tuomioon, jossa kieltäydytään tuomion tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta. Tämä kantelu koskee kyseistä BGH:n päätöstä.

BGH katsoi Bryssel I -asetuksen² 34 artiklan 1 kohdan ja 45 artiklan nojalla, että ZDF:n velvoittaminen paitsi tunnustamaan kiistaton asiavirheensä myös ilmaisemaan omanaan tietty mielipide julkaisemalla edellä mainittu ilmoitus, on vastoin Saksan perustuslaissa (*Grundgesetz*) vahvistettua, sananvapautta koskevaa perusoikeutta ja Saksan oikeusjärjestyksen perusteita (*ordre public*).

Tenderan asian käsittelyn aikaan siviili- ja kauppaoikeuden alalla annettujen tuomioiden tunnustamista ja täytäntöönpanoa unionissa säänneltiin Bryssel I -asetuksella. Kyseisen asetuksen 45 artiklan 2 kohdassa säädetään, että tunnustamisen ja täytäntöönpanon kohteena olevaa ulkomaista tuomiota ei saa missään tapauksessa ottaa uudelleen tutkittavaksi sen sisältämän asiaratkaisun osalta. Kyseisen asetuksen 34 artiklan 1 kohdassa säädetään, että tuomiota ei tunnusteta, jos tunnustaminen ja täytäntöönpano on selkeästi vastoin sen jäsenvaltion oikeusjärjestyksen perusteita (*ordre public*), missä tunnustamista pyydetään.

Kantelijat väittävät, että BGH:n antamalla päätöksellä rikotaan eksekvatuurimenettelyn kohteena olevan tuomion aineellista arviointia koskevaa kieltoa. Kun BGH teki oman arvionsa siitä, oliko puolalaisessa tuomiossa määrätty tietyn sisällön julkaiseminen oikea ja asianmukainen toimenpide ZDF:n rikkomisen vakavuuteen nähden, se arvioi puolalaista päätöstä aineellisesti ja päättyi asiakysymyksen osalta erilaiseen ratkaisuun.

Lisäksi kantelijat kyseenalaistavat väitetyn ”ilmeisen” ristiriidan puolalaisen tuomioistuimen ZDF:lle antaman tietyn sisällön julkaisemista koskevan määräyksen ja niiden sananvapauden suojaa koskevien Saksan sääntöjen välillä, joihin BGH vetoaa kieltäytyessään tunnustamasta puolalaista tuomiota.

Kantelijat suhtautuvat epäilevästi myös väitteeseen, jonka mukaan ZDF:n määrääminen esittämään anteeksipyyntö Krakovan muutoksenhakutuomioistuimen antamien tiukkojen ohjeiden mukaisesti loukkaisi BGH:n mainitsemaa sanan- ja mielipiteenvapautta, koska Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on katsonut, että tällainen tapa korjata

¹ Ilmoituksen sisältö on seuraava: [Vastaaja] ”pitää valitettavana, että portaalissa www.zdf.de 15. heinäkuuta 2013 julkaistussa artikkelissa ”[...]” on käytetty virheellistä muotoilua, joka vääristää Puolan kansakunnan historiaa antamalla käsityksen, että Majdanekin ja Auschwitzin tuhoamisleirit olisivat olleet puolalaisten rakentamia ja ylläpitämiä. Vastaaja pyytää anteeksi K.T:lta, joka oli vankina saksalaisella keskitysleirillä, hänen henkilöoikeuksiensa ja erityisesti kansallista identiteettiä (tunne kuulumisesta Puolan kansakuntaan) ja kansallista ihmisarvoa koskevien henkilöoikeuksien loukkaamista.”

² Neuvoston asetus (EY) N:o 44/2001, annettu 22 päivänä joulukuuta 2000, tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla, EYVL L 12, 16.1.2001, s. 1. Asetus on kumottu tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EU) N:o 1215/2012 (Bryssel I a -asetus), EUVL L 351, 20.12.2012, s. 1, jonka soveltaminen alkoi 10. tammikuuta 2016.

henkilöoikeuksien loukkauksen seuraukset on yhteensopiva Euroopan ihmisoikeussopimuksen 10 artiklan kanssa.

Komissio on toimittanut arvionsa asiasta Euroopan parlamentille osoitetun vetoomuksen yhteydessä (vetoamus nro 1311/2019):

”Euroopan unionin tuomioistuin on oikeuskäytännössään vahvistanut, että vaikka jäsenvaltiot voivat periaatteessa vapaasti päättää omien käsitystensä mukaisesti, mitä vaatimuksia niiden oikeusjärjestysten perusteista aiheutuu, tälle käsitteelle asetetaan rajat kyseisen asetuksen tulkinnalla.³

Jäsenvaltioiden tuomioistuimet määrittelevät oikeusjärjestyksen perusteet ottaen huomioon unionin tuomioistuimen asettamat rajat siitä, mitä voidaan pitää selvästi oikeusjärjestyksen perusteiden vastaisena. Tämän asian erityisestä asiayhteydestä riippumatta henkilöoikeuksien sekä sananvapauden ja lehdistönvapauden suojele voi jäsenvaltioiden erilaisten perustuslaillisten järjestelmien vuoksi edellyttää erilaisia valintoja kyseessä olevien perusoikeuksien suojan tasosta ja aiheuttaa tuomioiden tunnustamisen ja täytäntöönpanon yhteydessä perusteltuja oikeusjärjestyksen perusteisiin liittyviä huolenaiheita.

BGH:n päätös on Bryssel I -asetukseen perustuva yksittäinen tuomioistuimen päätös. Päätöksessä vedotaan kyseisen asetuksen nojalla hyväksyttävään perusteeseen kieltäytyä tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta, ja se on lainvoimainen.

Tällä perusteella komissio katsoo, että sillä ei ole riittäviä viitteitä siitä, että kyseinen saksalaisen tuomioistuimen päätös olisi ristiriidassa EU:n oikeuden kanssa.”

Komissio vahvistaa näkemyksensä, jonka mukaan ei ole riittävää näyttöä siitä, että Karlsruheessa toimivan Saksan liittovaltion tuomioistuimen (BGH) 19. heinäkuuta 2018 antama päätös, jolla se kieltäytyi panemasta täytäntöön Krakovan muutoksenhakutuomioistuimen 22. joulukuuta 2016 antamaa tuomiota, olisi ristiriidassa unionin oikeuden kanssa. Kantelijoiden esittämät huomautukset eivät muuta tätä arviota.

Komissio huomauttaa ensinnäkin, että kieltäytyminen täytäntöönpanosta oikeusjärjestyksen perusteiden nojalla edellyttää välttämättä ulkomaisen päätöksen asiasisällön tutkimista. Bryssel I -asetuksen 34 artiklan 1 kohtaa ja 45 artiklan 2 kohtaa on luettava yhdessä, koska oikeusjärjestyksen perusteisiin perustuva poikkeus on samalla poikkeus 45 artiklassa säädetystä asiakysymyksen tutkimista koskevasta kiellosta siltä osin kuin tällainen uudelleentarkastelu on välttämätön sen arvioimiseksi, onko tunnustaminen ja täytäntöönpano selvästi vastoin oikeusjärjestyksen perusteita.

Lisäksi BGH:n päätöksessä pitkälti vain tarkastellaan lausuntoa, joka vastaajan on Krakovan muutoksenhakutuomioistuimen tuomion mukaan esitettävä, suhteessa perusoikeuksien suojaan Saksassa. BGH:n päätöksellä ei korvata puolalaisen tuomioistuimen perusteluja eikä päätelmää, jonka mukaan kantajan henkilökohtaisia oikeuksia on loukattu. Saksan liittovaltion korkein oikeus katsoo pikemminkin, että

³ Esimerkiksi asia 302/13, flyLAL-Lithuanian Airlines, ja asia C-420/07, Apostolides.

kyseinen lausunto ei merkitse pelkästään virheellisten tosiseikkojen korjaamista vaan tarkoittaisi, että vastaaja ilmaisee tietyn näkemyksen ikään kuin kyseessä olisi sen oma mielipide, mikä loukkaisi sananvapautta koskevaa perusoikeutta sellaisena kuin se on suojattu Saksassa.

Kantelijoiden väitteeseen, jonka mukaan Euroopan ihmisoikeussopimuksen 10 artikla ei estä anteeksipyyntöä määräämistä Puolan tuomioistuimen antaman päätöksen mukaisesti, komissio vastaa toistaen, että jäsenvaltiot voivat tehdä erilaisia valintoja sananvapauden ja tiedotusvälineiden vapauden suojan tasosta punnitessaan näitä oikeuksia ja henkilöoikeuksien suojaa, sillä kyseistä alaa ei ole yhdenmukaistettu unionin oikeudessa. Jäsenvaltiot voivat Bryssel I -asetuksen puitteissa päättää määritellä kansallisen perustuslaillisen järjestelmänsä mukaisen ratkaisun oikeusjärjestyksen perusteeksi unionin tuomioistuimen asettamissa rajoissa. Kysymys siitä, tarjoaako Euroopan ihmisoikeussopimuksen 10 artikla sananvapaudelle samantasoisien suojan, ei vaikuta tältä osin merkitykselliseltä.

Tätä taustaa vasten komissio aikoo lopettaa tämän kantelun käsittelyn. Jos kantelijoilla on uusia tietoja, jotka voivat olla merkityksellisiä tämän kantelun uudelleenarvioinnin kannalta, ne voivat ottaa yhteyttä komissioon neljän viikon kuluessa tämän ilmoituksen julkaisemisesta, minkä jälkeen asian käsittely päätetään.

Kunnioittavasti

sähköinen allekirjoitus
Andreas STEIN
Yksikönpäällikkö